

Valsystem i lilleputtar: pluralitet och diffusion

DAG ANCKAR

ABSTRACT
Elections in Lilliputs:
Plurality and Diffusion

The electoral systems literature provides diverging assessments of the link between the size of a country and the choice of electoral formula. Whereas some authors argue that small countries are more likely than big countries to adopt a system of proportional representation, others argue that no systematic link exists between the size of countries and their electoral formula. However, the adequacy of these findings may be questioned. An examination of the 29 democratic microstates of the world indicates an evident partiality of these countries for plural formulas rather than proportional ones. Whereas 19 microstates have plural systems and two have mixed systems only eight, six of which are situated in Europe, have opted for proportional solutions. The finding remains much the same if the population is expanded to cover all non-democratic microstates. Furthermore, whereas the existing literature puts an emphasis on rational and geopolitical motives for the choice of an electoral formula, it is evident that the preference of microstates for plural systems is largely an outcome of diffusion.

Introduktion

I sitt berömda arbete "Citizens, Elections, Parties" framlade Stein Rokkan år 1970 en hypotes, enligt vilken valet av valsystem i ett land till dels är en funktion av landets fysiska storlek. Rokkan noterade att de mindre demokratierna i Europa i motsats till de större var anhängare av ett proportionellt valförfarande, och han ville se denna skillnad som en viktig vattendelare: "This is a point of crucial importance in any discussion of differences between the smaller and the larger of the units in the Western European system: the smaller democracies have been much more prone to accept the principle of proportionality" (1970, 76). Att de små staterna stannat för proportionella valsystem var, gissade Rokkan, under hänvisning till samtida teoretisk litteratur, en konsekvens av att små stater i allmänhet har att bemästra en min-

dre arbetsbörda i termer av beslutsmängd och ansvar. I större stater, som måste dra tyngre och mer komplexa lass, vore metoden "disastrous" (1970, 77). Tankegången fångas kanske bäst, kan en senare betraktare tycka, i det folkliga uttryckssättet "ju flera kockar, dess sämre sopa".

Rokkans tanke har inte följts upp i någon större utsträckning. I ett inlägg från mitten av 1980-talet förenade sig dock P. J. Katzenheim om Rokkans föreställning om ett allmänt samband mellan den lilla storleken och det proportionella valsystemet. Katzenheims argumentering var dock en annan. Han menade, på ett ungefär, att proportionalitet är ett uttryck för en strävan till konsensus och kompromiss, och att en sådan strävan är naturligare i de små sammanhangen än i de större, som tvärtom karaktäriseras av ett nollsummetänkande (Katzenheim 1985). Ett par år senare verifierade Ro-

nald Rogowski i en empirisk studie av ett tjugotal demokratier Rokkans påstående: litenhet för till proportionalitet. Rogowskis förklaring härav var dock igen en annan. Eftersom små stater har ett större handelsberoende än de stora staterna, var det, hävdade han, blott naturligt att de gick in för ett proportionellt förfarande och sådana större valdistrikt som förfarandet möjliggjorde. Deras handelsintresse påkallade, menade han, sådana demokratiska institutioner som kunde maximera avskärmadhet, autonomi och stabilitet, och ett proportionellt förfarande var enligt hans sätt att se just en sådan institution (1987, 212).

Dessa inlägg av Rokkan, Katzenheim och Rogowski refereras i en heltäckande uppsats av André Blais och Louis Massicotte, införd år 1997 i *European Journal of Political Research*. Författarna redovisar där de valsystem som förekommer i de av världens länder som vid utgången av år 1995 hade funktionerande parlament, och försöker förklara den variation som finns. Totalt är fråga om 166 stater, och analysen är därmed utomordentligt bred. Den förteckning över valsystem som ges i uppsatsen är en värdefull datasammanställning; därutöver innehåller uppsatsen en räckvärd intressanta tolkningar och slutsatser. Dessa uppkommer som resultat av ett antal regressionsanalyser, i vilka ländernas regionala tillhörighet, ekonomiska utvecklingsgrad, demokratiska tillstånd och fysiska storlek fungerar som oberoende variabler. Storleksfaktorn får alltså en systematisk behandling, och författarna för beträffande denna faktor fram hypotesen att större stater föredrar pluralitet därför att metoden ger mindre valdistrikt - vore metoden proportionell och distriktet därmed större, skulle det bli mycket svårt för kandidaterna i stora länder att upprätthålla en levande kontakt med väljare och valfältet (Blais och Massicotte 1997, 109). Resultaten ger dock vid handen att något egentligt samband inte förefinns mellan storlek och valsysteem. Till den del man kan tala om ett samband gäller detta relationen mellan territoriell storlek och valdistriktens storlek, och det är denna geopolitiska relation snarare än en motvilja mot konsensuspolitik som förklarar att större stater har en dragning till pluralförfaranden. "Multi-member districts are just too big in a large country", menar författarna (Blais och

Massicotte 1997, 116).

Syftet med denna uppsats är att gripa in i denna lilla lärostrid med ett empiriskt baserat inlägg - inlägget är egentligen en utarbetad version av ett påpekande som tidigare gjorts i förbigående i ett annat sammanhang (Anckar och Bartmann 2000, 161-162). I en av sina många insiktsfulla framställningar om komparativ metod understryker Giovanni Sartori att jämförelser ytterst syftar till kontroll och att en sådan kontroll främjas "by looking around" (1991, 245). Denna uppsats gör just detta, den "looks around". Den gör detta genom att kasta en ordentlig blick på de små staterna och undra hur de egentligen har det i termer av valsysteem. Resultatet visar att alla de ovan nämnda bedömningarna är felaktiga. De små sammanhangen kännetecknas sålunda inte av proportionalitet, ej heller av en någorlunda avvägd blandning av pluralitet och proportionalitet. Mellan storlek och valsysteem finns förvisso, i motsats till vad Blais och Massicotte hävdar, ett samband. Det kommer emellertid till uttryck däri att de små staterna odlar plurala valsysteem, och gör det i en alldeles övervägande utsträckning. Den verklighetsbeskrivning som Rokkan, Katzenstein och Rogowski lämnat är m.a.o. felaktig - litenhet för till pluralitet, inte till proportionalitet. Yttermera är det uppenbart att de rationella eller geopolitiska motiv som de ovan nämnda författarna förfäktat inte har en framträdande plats i sammanhanget. Framför allt är helt enkelt fråga om diffusion.

Uppsatsen har fyra delar. Denna snabba introduktion följs av ett avsnitt som isolerar och presenterar de små stater som skall bli föremål för granskning. Ett tredje avsnitt redovisar resultaten av den empiriska granskningen och diskuterar olika sätt att förklara och tolka den variation som härvid uppkommer. Ett fjärde avsnitt, slutligen, har en metodologisk karaktär. Det dröjer vid frågan i vilken mån det faktum att denna uppsats kommer till andra resultat än sina föregångare ytterst är en konsekvens därav, att denna uppsats har en annorlunda metodisk uppläggning och upphängs på enkla klassindelningar och frekvensfördelningar snarare än på multivariata kvantitativa tekniker.

Mikrodemokratier och mikrostat

Om man vill veta hur de små staterna har det i något bestämt avseende måste man uppenbarligen först bestämma vilka stater som är små och vilka andra avgränsningar som påkallas av den företeelse man är intresserad av. Bestämningen sker här så att granskningen upptar världens mikrostat. Yttermera kunde man mena, enär fråga är om val, att granskningen borde inskränkas till de mikrostat som är demokratier. Argumentet härför vore, att val har delvis andra funktioner i icke-demokratiska system och att detta kan tänkas avspegla sig i det sätt varpå man organiserar och strukturerar val. Argumentet är nog bestickande, och världens mikrodemokratier avskiljs i det följande att utgöra en grupp för sig. Emellertid utgör den frågeställning som här är aktuell, d.v.s. hur litenhet relaterar till valsystem, i sig inget hinder för att beakta jämväl sådana mikrostat som inte är demokratier, så länge dessa blott har val och därmed ett valsystem. I själva verket kan man, varvid man vänder på argumentet ovan, t.o.m. mena att det är önskvärt att jämväl icke-demokratier beaktas. Det är ju t.ex. fullt möjligt att demokrati kan fungera som en mellankommande variabel, som manipulerar relationen mellan litenhet och valsystem i någon bestämd riktning - när och om så är fallet, utökar kategorin icke-demokratier väsentligt vår kunskap om hur litenhet egentligen relaterar till valsystem. De av världens mikrostat som har val men ändå inte är demokratier hänförs följaktligen i det följande till en egen grupp.

De två termerna "mikrostat" och "demokrati" behöver förklaras:

Med uttrycket mikrostat förstås här en stat vars invånarantal understiger 1 miljon. Detta är det i litteraturen vanliga sättet att definiera begreppet (t.ex. Ogashiwa 1991, ix-x). Samtidigt är sättet en konvention, och man kunde i och för sig ha meningen att tröskeln borde vara en annan och lägre. Fog för en sådan mening ger det faktum att en klar majoritet av världens mikrostat har ett befolkningsantal som understiger en halv miljon. Bortser vi från sårfalet Vatikanstaten (Duursma 1994, 413-466) finns det sålunda i detta nu 42 mikrostat, och av dem

är inte mindre än 33, d.v.s. 80 procent, sådana som understiger det nyssnämnda halvmiljonstrecket. Av dessa är närapå hälften, d.v.s. 16, sådana som har ett befolkningsantal som understiger 100 000. Under kvartsmiljonstrecket ligger 22 stater, d.v.s. drygt hälften av världens alla mikrostat. De största mikrostaterna är Swaziland med 832 000 och Guyana med 825 000 invånare; diminutivast bland de diminutiva är Nauru med 11 000 och Tuvalu med 9 000 invånare. Uppenbarligen kan slutsatser om hur litenhet relaterar till det ena och det andra i åtminstone någon mån bli beroende av hur man definierar litenhet och hur man snittar i storleksskalan. Det vanliga är, som sagt, att dra snittet vid en miljon, och detta konventionella förfarande följs här. En viss räknekontroll av förfarandets rimlighet rapporteras i slutet av uppsatsen.

Termen "demokrati" är som bekant omstridd, och definitionerna är legio. Begreppsförvirringen är i själva verket så total att man har menat att en full enighet om begreppets innebörd aldrig står att uppbringa (Kimber 1989). Icke desto mindre är det naturligtvis nödvändigt att hantera begreppet i statsvetenskaplig forskning, och nödvändigheten har avsatt en hel flora av undergrupper av demokrati - försöken i denna riktning har träffande karakteriserats som "adjektivdemokrati" (Collier och Levitsky 1997). Vad man i alla fall ganska tryggt kan säga är att politiska fri- och rättigheter, inkluderande sådana mänskliga rättigheter som är nödvändiga för de politiska fri- och rättigheternas njutande, måste ingå som kärnpunkter i varje rimligt försök att fånga demokratins väsen (t.ex. Hadenius 1992, 9-35), och denna mening är här vägledande. Här nyttjas nämligen de bedömningar av demokratistillståndet i världens länder som kontinuerligt, med årliga uppföljningar, görs av organisationen *Freedom House*, som rapporterar, sedan år 1972, sina bedömningar i en årsbok, kallad "Freedom in the World". Bedömningarna baserar sig på utlåtanden av regionexperter och människorättsorganisationer samt på eget fält- och forskningsarbete, därjämte på ett studium av ett brett dokument- och tidningsmaterial. Staterna vitsordas skilt för politiska rättigheter och mänskliga friheter på en sjugradig skala, och placeras därefter i någon av kategorierna "fri", "delvis fri" och "ofri". På

vardera skalan representerar 1 det bästa och vitsordet 7 det sämsta värdet, och bedömningen av respektive land baserar sig på en kombination av de två skalvärden landet erhåller. Härvid är huvudregeln att stater som uppnår ett medeltal av 1-2,5 klassificeras som "fria", medan stater som uppnår ett medeltal av 3-5,5 är "delvis fria" och stater som uppnår ett medeltal av 5,5-7 är "ofria" (Freedom in the World 1997-1998, 597). Bedömningarna åtnjuter på det hela taget ett gott anseende inom statsvetarprofessionen och används ganska allmänt (Bollen 1993) - förvisso kan man om dem säga att de inte medger nyanseringar inom de tre kategorier de hänförs till (Foweraker och Krznaric 2000, 767).

De senaste bedömningarna gäller läget år 1999, och ingår som en förhandsrapport i en uppsats i tidskriften *Journal of Democracy* (Karatnycky 2000, 192-193). Dessa bedömningar tas här som grund för ett framletande av små demokratier, och fråga är härvid om de mikrostaterna som i en totalbedömning karaktäriseras som "fria". I allt är fråga om 29 stater. De förtecknas nedan i Tabell 1, som även tillhandahåller uppgifter om staternas storlek, diversitet och koloniala bakgrund - dessa uppgifter lämnas då de är av betydelse för resonemang som skall utvecklas senare i uppsatsen. Samma uppgifter lämnas i samma tabell om de nio mikrostaterna som har val men inte klassificeras som fria av Freedom House. Till dem hör några mikrostaterna som otvetydigt är ofria och därmed icke-demokratier - sådana är Ekvatorialguinea, Maldiverna och Swaziland. Till dem hör även en räkka mikrostaterna som är halvfria och därmed ett slags semidemokratier - bland dem finns Djibouti, det exotiska konungariket Tonga (t.ex. Campbell 1992), Seychellerna,

Tabell 1. Världens mikrostaterna. Befolkning, diversitet och kolonialt förflutet.

	Befolkning:	Diversitet:	Kolonialt förflutet:
<i>Mikrodemokratier:</i>			
Andorra	64 000	0,66	inget
Bahamas	284 000	0,84	E
Barbados	261 000	0,87	E
Belau	17 000	1,13	A
Belize	211 000	1,31	E
Cypern	734 000	0,76	E
Dominica	72 000	0,55	E
Fidji	784 000	1,12	E
Grenada	91 000	0,80	E
Guyana	825 000	1,36	E
Island	274 000	0,14	D
Kap Verde	417 000	0,46	P
Kiribati	77 000	0,58	E
Liechtenstein	31 000	0,80	inget
Luxemburg	413 000	0,57	H
Malta	376 000	0,14	E
Marshallöarna	54 000	0,25	A
Mikronesien	104 000	0,75	A
Monaco	31 000	0,81	inget
Nauru	11 000	1,13	blandat
St Kitts-Nevis	41 000	0,65	E
St Lucia	141 000	0,41	E
St Vincent och Grenadinerna	111 000	0,90	E
Salomonöarna	366 000	0,47	E
Samoa	164 000	0,65	NZ
San Marino	25 000	0,37	inget
Sao Tomé och Príncipe	125 000	n.a	P
Tuvalu	9 000	0,20	E
Vanuatu	165 000	0,88	kondominium
<i>Andra mikrostaterna:</i>			
Antigua-Barbuda	65 000	0,45	E
Djibouti	566 000	0,93	F
Ekvatorialguinea	389 000	0,51	S
Komorererna	630 000	0,07	F
Maldiverna	256 000	0,66	E
Seychellerna	74 000	0,37	E
Suriname	418 000	1,51	H
Swaziland	832 000	1,00	E
Tonga	98 000	0,40	inget

Källor: Angående befolkning: Derbyshire och Derbyshire 1999. Angående diversitet: Anckar och Eriksson 1998. Siffrorna anger placering på en skala som löper från värdet 0,00 (maximal homogenitet) till värdet 2,0 (etnisk diversitet 0,0-1,0 + religiös diversitet 0,0-1,0). Angående kolonialt förflutet: Chamberlain 1998, Derbyshire och Derbyshire 1999. *Nyckel:* A=Amerika (USA); D=Danmark; E=England; F=Frankrike; H=Holland; NZ=Nya Zealand; P=Portugal; S=Spanien.

som efter övergången år 1992 till mångpartidemokrati (Anckar och Anckar 1995, 226-227) ännu inte har kunnat helt konsolidera sin situation, Suriname samt Komorererna, som efter införandet av mångpartidemokrati år 1991 har genomgått ett sönderfall som t.o.m. motiverar frågan om landet längre existerar som en egentlig stat (Meyers 1999, 233). I skaran ingår även Antigua-Barbuda med ett gott demokratiskt närflutet, som emellertid under senare år i växande utsträckning avlösts av korruption, valfusk och ekonomisk brottslighet (Freedom in the World 1997-1998, 118-119).

Tabellen föranleder i sig inte utförliga kommentarer. En allmän notering skall dock göras. Den gäller det faktum att antalet stater är anmärkningsvärt stort: proportionellt sett är demokratierna många. I själva verket är inte mindre än 69 procent av världens mikrostaters demokratier. Motsvarande andel för världens andra stater är 35 procent, och bryter vi ur mikrostaternas grupp ut världens små östater till en egen grupp, finner vi att andelen demokratier här stiger till 80 procent (D. Anckar 2001 c). Litenhetens och insularitetens särskilda samband med demokrati diskuteras på ett teoretiskt plan ingående i Robert Dahls och Edward Tufes numera klassiska arbete *Size and Democracy* (1973), och är empiriskt dokumenterad och diskuterad, med något olika förtecken, bl.a. i arbeten av Axel Hadenius (1992: 122-127) och Dag Anckar (2001a, 2001b, 2001c; se även Anckar och Anckar 1995). Ett särskilt forskningsresultat kan nämnas - det säger att egenskaperna litenhet och insularitet inte som sådana kvalificerar för demokrati, medan däremot kombinationen insularitet och engelskt eller amerikanskt kolonialt förflutet gör det (C. Anckar 1997). Vare härmed hur som helst, är det uppenbart att tillkomsten av ett ganska stort antal små demokratier under 1960-, 1970- och 1980-talen till en del har en bakgrund i det internationella samfundets och det internationella klimatets större förståelse för små enheters problem och rättigheter - Barry Bartmann har i ett sammanhang t.o.m. talat om "A World Made Safe for Small States" (1991). Men det är, i ljuset av ovanstående, lika uppenbart att de små staterna är demokratins subjekt likväl som objekt, och att de har bidragit till världens demokratisering på ett anmärkningsvärt sätt.

Litenhet och pluralitet

I sin undersökning av 166 länder kom Blais och Massicotte till att 59 länder hade ett pluralitetssystem, medan 25 hade ett majoritetsvals-system, likaså 25 hade ett blandat system, och 56 hade ett proportionellt system (Blais och Massicotte 1997, 111). Chile, som har ett mycket komplicerat valförfarande (Reynolds och Reilly 1997, 93-94), kunde författarna inte lägga in i detta schema. I denna studie tillämpas en enklare variant av samma schema, innebärande att ingen åtskillnad görs mellan pluralsystem och majoritetssystem. Förfarandet är i sig konventionellt och föga uppseendeväckande. Indelningar av vals-system i konkreta undersökningar skall nog i sista hand återgå på den aktuella undersökningens egentliga syfte (C. Anckar 1998, 62), men i rent taxonomiska sammanhang är det mycket vanligt att hänföra pluralitetssystem och majoritetsvals-system till en och samma grupp (t.ex. Lijphart 1994, 10; Nurmi 1987; Sartori 1994, 3-5), som då bildar en motpol till de proportionella förfarandena. Till dessa två motpolar lägger denna studie i likhet med studien av Blais och Massicotte en kategori av blandsystem, som förenar plurala och proportionella drag och inslag - sådana blandsystem har blivit populära under senare tid och påkallar redan i sig taxonomiska bemödanden och utredningar (t.ex. Shugart och Wattenberg 2001). Denna studie skiljer därmed mellan plurala, blandade och proportionella vals-system.

Skillnaden mellan pluralitet och majoritet blir desto mer negligierbar i denna studie då antalet majoritetssystem är litet. Av de mikrostaterna som ej är demokratier, har endast Komorererna ett majoritetsförfarande. Mikrodemokratierna, å andra sidan, inrymmer endast tre fall med majoritetsvals-system. Dessa fall är Kiribati, Monaco och Nauru - det sistnämnda landet tillämpar för övrigt det sällsynta s.k. Alternative-Vote systemet, vilket förekommer, förutom på Nauru, endast i Australien. Det är för övrigt, detta kan i förbigående noteras, ganska vanligt i litteraturen att man nämner Australien, men glömmer Nauru (t.ex. Mueller 1996, 137; Reilly 1997, 1-2; Hague, Harrop och Breslin 1998, 102). En konsekvens av glömskan är att man förbiser att Nauru i själva verket tillämpar en intressant och modifierad variant av Alternati-

ve Vote (Reynolds och Reilly 1997, 38-39). Beträffande Kiribati skall särskilt noteras att det majoritetsförfarande med flermandatsvalkretsar och runoff-metod som där tillämpas uttryckligen har motiverats med en önskan att införa ett inslag av proportionalitet och därmed överkomma de svårigheter som pluralsystem kan skapa i små distrikt "fragmented by parochialism and kinship ties" (Ghai 1988, 60; även Brechtefeld 1993). Det vore måhända inte alldeles fel att betrakta systemet i Kiribati som ett blandsystem (jmf. t.ex. C. Anckar 1998, 63-64). Svårigheten med att hänföra dylika system till någon bestämd grupp markeras även av Sartori, som finner att "the double ballot system is very much a system by itself" (1994, 11), och som hävdar att "the double ballot system can either be a majoritarian system with single-member constituencies, or a proportional system with multi-member constituencies" (1994, 4). Regeln är dock till föga hjälp här, då Kiribati har valdistrikt av båda typerna. Skillnaden mellan Kiribati och Vanuatu, som tillämpar den s.k. Single Non-Transferable Vote-metoden och som här klassificeras som ett land med en blandform, synes inte överhövan stor. Det kan i sammanhanget noteras att t.ex. Dennis Mueller menar att Single Non-Transferable Vote har en "halfway-house status between pure PR and plurality systems" (1996, 137) och att denna

utomordentligt sällsynta metod införts i Vanuatu uttryckligen under hänvisning till önskvärheten att införa ett visst proportionellt inslag (Ghai 1988, 60; även Yosef 1995).

Till gruppen av proportionella system har här hänförts olika listsystem. Sådana tillämpas allmänt i den proportionella världen, bl.a. i Luxemburg och på Island. Om den luxemburgska varianten skall sägas att den är mycket tillåtande, enär väljare där kan rösta på en uppställning kandidater från olika partilistor (Hague, Harrop och Breslin 1998, 102; Derbyshire och Derbyshire 1999, 94) - i litteraturen kan man finna omdömen som "Luxembourg's simple but elegant method of proportional representation" (Hearl 1994, 351). Det isländska listsystemet, i likhet med det som tillämpas på Kap Verde, är däremot slutet (Anckar, Karvonen och Isaksson 2001). Till listvalsfamiljen hör även den variant av det proportionella förfarandet som benämns Limited Vote och som tillämpas i Liechtenstein och San Marino; därtill i en handfull andra länder. Fråga är även här om en typ av listval där personrösterna avgör (Anckar, Karvonen och Isaksson 2001). Till de proportionella systemens familj hör vidare och slutligen Single Transferable Vote-metoden, som kanske mer än någon annan metod är ägnad att framtida en fullständig proportionalitet. Metoden är utomordentligt sällsynt. Den tilläm-

Tabell 2. Valsystem i fem grupper av länder. En komparativ översikt.

	Pluralitet	Blandform	Proportionalitet
Procentuell fördelning:			
A. Blais-Massicotte	51	15	34 (100)
B. Denna studie			
<i>B1-mikrodemokratier</i>	66	6	28 (100)
<i>B2-alla mikrostaten</i>	66	8	26 (100)
A - B1	48	17	35 (100)
A - B2	47	17	36 (100)
Absolut fördelning:			
A. Blais-Massicotte	84	25	56 (165)
B. Denna studie			
<i>B1-mikrodemokratier</i>	19	2	8 (29)
<i>B2-alla mikrostaten</i>	25	3	10 (38)
A - B1	65	23	48 (136)
A - B2	59	22	46 (127)

pas emellertid, förutom på Irland och i Malawi och i valen till Australiens senat, på mikrodemokratin Malta, och det är antagligen rimligt att säga att den är en av flera omständigheter som bidrar till det exceptionellt höga valdeltagandet i landet (Hirczy 1995, 259-261).

De ovannämnda resultaten ur studien av Blais och Massicotte reproduceras i Tabell 2, och jämförs där med två andra resultat. Den ena jämförelsen är med de resultat som denna studie av 29 mikrodemokratier och 38 mikrostater framtagit - dessa resultat är i individualiserad form återgivna jämväl i Tabell 3. Den andra jämförelsen är med två tänkta populationer, där dels mikrodemokratierna och dels mikrostaterna avlägsnats ur den stora grupp av stater som Blais och Massicotte studerat - denna jämförelse är alltså mellan mikrodemokratierna å ena sidan och alla andra stater å den andra samt mellan mikrostaterna å ena sidan och alla andra stater å den andra. Resultaten får sägas vara entydiga. För tanken att litenhet predestinerar till proportionalitet kan helt enkelt inget stöd uppådas. Två tredjedelar av mikrodemokratierna och av mikrostaterna har valt plurala valsystem; mindre än hälften av världens övriga stater delar mikrodemokratiernas intresse för pluralitet. Däremot visar dessa andra stater ett klart större intresse för blandssystem och proportionella system - proportionella system förekommer i över en tredjedel av världens övriga stater och i en dryg fjärdedel av världens mikrodemokratier och mikrostater. Litenhet predestinerar alltså till pluralitet, inte till proportionalitet. De funderingar av Rokkan och andra som hävdar annorlunda kan läggas till handlingarna. För dem finns inget verklighetsstöd.

Vilka faktorer har då egentligen varit vägledande för de små demokratiernas val av system? Två slutsatser synes tämligen uppenbara, och den ena infinner sig vid en granskning av vilka små länder som gått in för proportionalitet. Slutsatsen är ganska entydig - det är den regionala tillhörigheten som spelar en roll. Av de åtta mikrodemokratier som valt proportionalitet är inte mindre än sex belägna i Europa; undantagen är Guyana med en distinkt historia av partisplittring och partiutbrytningar (Manley 1999) samt Kap Verde. Å andra sidan: av de totalt åtta europeiska mikrodemokratierna har

inte mindre än sex ett proportionellt valsystem; undantagen är Andorra, som har ett blandssystem, och Monaco, som har ett pluralsystem. Europeisk tillhörighet synes m.a.o. vara en viktig determinerande faktor. Iakttagelsen är i och för sig i stor överensstämmelse med vad Blais och Massicotte anför, när de säger att den regionala faktorn överhuvudtaget är viktig (1997, 116), när de säger att "Europe is the heartland of proportional representation", och när de pekar därpå, att 27 av 33 europeiska länder har gått in för den proportionella valmetoden (1997, 113). Europas småstater betar sig m.a.o. på samma sätt som Europas större stater. Blais och Massicotte hänvisar till två allmänna omständigheter som kan förklara detta europeiska mönster. Den ena är att historia och kultur uppenbarligen är viktiga determinerande omständigheter vid val av valsystem; den andra är att diffusionsprocesser har spelat in (1997, 116). Om den första förklaringsgrunden kan sägas att den är utomordentligt intetsägande och inte låter sig undersökas med mindre än att en lång rad preciseringar och nedbrytningar företas; om den andra förklaringsgrunden kan sägas att den i varje fall inte är dokumenterad i en sådan forskning som gått in i och ordentligt penetrerat diffusionsprocesser. Den är ändå och hur som helst klart rimlig.

Rimligheten bestyrks indirekt även därav, att den andra slutsats som kan dras uttryckligen pekar på vikten av diffusion. Denna slutsats gäller de många mikrodemokratier som gått in för pluralitet. Det är alldeles uppenbart att den koloniala bakgrunden och det system som metropolmakten har företrätt här har spelat en avgörande roll. Alla tre tidigare amerikanska kolonier, d.v.s. Belau, Marshallöarna och Mikronesien, har en plural valform. Och vad mera är: av de sexton återstående mikrodemokratier som är plurala är inte mindre än tretton tidigare brittiska kolonier! Den regionala tillhörigheten spelar inte här någon egentlig roll - såväl i Karibien som i Oceanien har tidigare brittiska kolonier betett sig på samma sätt. Det är i själva verket blott tre tidigare brittiska territorier som inte gått in för det plurala valsystemet; dessa tre undantag är Cypern, Malta och Guyana. En blick på de mikrostater som inte är demokratier bekräftar ytterligare vad som sagts ovan: av fyra tidigare brittiska kolonier har en-

Tabell 3. Valsystem i världens mikrostat. En översikt.

	Pluralitet	Blandform	Proportionalitet
<i>Mikrodemokratier:</i>			
Andorra		x	
Bahamas	x		
Barbados	x		
Belau	x		
Belize	x		
Cypern			x
Dominica	x		
Fidji	x		
Grenada	x		
Guyana			x
Island			x
Kap Verde			x
Kiribati	x		
Liechtenstein			x
Luxemburg			x
Malta			x
Marshallöarna	x		
Mikronesien	x		
Monaco	x		
Nauru	x		
St Kitts-Nevis	x		
St Lucia	x		
St Vincent och Grenadinerna	x		
Salomonöarna	x		
Samoa	x		
Sao Tomé och Príncipe	x		
San Marino		x	
Tuvalu	x		
Vanuatu	x		
N	19	2	8
<i>Andra mikrostat:</i>			
Antigua-Barbuda	x		
Djibouti	x		
Ekvatorialguinea			x
Komorererna	x		
Maldiverna	x		
Seychellerna		x	
Suriname			x
Swaziland	x		
Tonga	x		
N	6	1	2

Källor: Electoral Systems: A World-Wide Comparative Study 1993; Blais och Massicotte 1997; Reynolds och Reilly 1997; C. Anckar 1998; Derbyshire och Derbyshire 1999.

dast en (Seychellerna) valt ett annat valsystem än det plurala. Det finns en tendens i litteraturen att överbetona den koloniala faktorns allmänna betydelse, som när man säger att det brittiska arvet särskilt predestinerat till demokrati. Av 48 tidigare brittiska territorier som blivit självständiga sedan år 1950 är 21 i dag demokratier enligt en Freedom House-måttstock, medan 27 inte är det (D. Anckar 2001c) - proportionen är nog inte ett övertygande bevis för att egenskapen att vara en brittisk koloni har en demokratisk ordning i sitt kölvatten. Vad valet av valsystem beträffar, skall den koloniala faktorn dock inte nedvärderas. Dess betydelse synes odiskutabel och uppenbar.

Vill man ifrågasätta tesen om diffusion, skall man naturligtvis peka på andra omständigheter än kolonimönster som är litenhetsrelaterade och som kan motivera ett val av pluralitet. Det är nog inte alldeles lätt att finna och undersöka sådana andra omständigheter. En närliggande faktor är dock den etniska. Vad man kunde hävda är att småstaternas uppenbara dragning till pluralitet helt enkelt är en följd av deras homogenitet. Då den lilla staten till följd just av sin litenhet är homogen, tankegången vore denna, är den inte betjänt av proportionella förfaranden. Den rättvisa representation som sådana förfaranden skall garantera tillgodoses nämligen i åtminstone tillfredställande mån av jämväl plurala förfaranden - när alla är likadana, är skillnaden mellan den majoritet som blir representerad och den minoritet som inte blir representerad försumbar. Pluralitet och proportionalitet vore m.a.o. ungefär likvärda och valet mellan en enkel och okomplicerad plural metod och en mer svåröverskådlig och komplex proportionell metod blir då lätt. En förlängning av denna tanke vore att de småstater som ändå valt proportionalitet är sådana som utgör undantag från regeln om homogenitet. De har mer heterogena profiler, och detta har motiverat dem att gå in för proportionella metoder som förmår fånga in och återspegla det faktum att majoriteter och minoriteter kan se olika ut och ha olika intressen. Tatu Vanhanen tänker i denna riktning när han i ett sammanhang gör gällande att flera av de små karibiska östaterna borde ha gått in för proportionalitet snarare än pluralitet, då proportionaliteten hade varit ägnad att mildra de etniska motsättningar som ut-

märker dessa stater (1990, 187-188).

Den ovan refererade tankegången är dock inte hållbar. För det första gäller att dess premiss, att det lilla sammanhanget är särskilt homogent, inte håller streck. En slutsats i en specialstudie av denna fråga lyder: "It is not true that small states are more homogeneous in terms of categorical diversity than middle-sized or large states. Size does not appear to make much of a difference" (D. Anckar 1999, 36). Studien, som gör bruk av samma diversitetsmått som denna uppsats, visar att en grupp av 41 mikrostater har samma genomsnittliga etniska diversitet (0,37) som en grupp av 12 mycket stora stater, vilka alla har mer än 75 miljoner invånare, och att en grupp av 17 medelstora stater med befolkningar i storleksordningen 9-11 miljoner i själva verket har en något mindre genomsnittlig etnisk diversitet (0,33). Beträffande den religiösa diversiteten är mönstret helt detsamma (D. Anckar 1999, 35-36). Räknar vi på basen av de uppgifter som tidigare lämnats i Tabell 1 fram det genomsnittliga diversitetsvärde som gäller för de 29 mikrodemokratier som figurerar i denna uppsats finner vi att det är 0,70 - fråga är då alltså om ett värde som summerar etnisk och religiös diversitet. Motsvarande summavärde för den ovannämnda gruppen mikrostater är 0,69, medan värdet för den ovannämnda gruppen medelstora stater är 0,76 och värdet för den ovannämnda gruppen mycket stora stater likaså är 0,76 (D. Anckar 1999, 36). Ånyo kan vi då konstatera att ingen reell skillnad finnes mellan litet och stort - att de små har en så stark dragning till pluralitet kan inte bero därpå, att de i särskild utsträckning är homogena.

Påståendet styrkes även och redan av en snabb blick på de ovannämnda värdena i Tabell 1, som klart visar att variationen är stor inom de små demokratierna. Vi ser där att diversiteten är mycket låg på sina håll - Island, Malta, Marshallöarna och Tuvalu är särskilt homogena samhällen. På andra håll är diversiteten tvärtom mycket hög - Belize, Fidji och Guyana framstår som några typexempel. Skillnaderna har andra skillnader i släptåg - medan de förstnämnda staterna framstår som fridsamma tillhåll, har staterna i den andra gruppen, förvisso i olika utsträckning, plågats av etniska motsättningar som ibland förryckt förutsätt-

ningarna för ett balanserat samhällsliv och som förutsatt preventiva ingrepp. ”The success of any design for the national development of Belize hinges on its efforts to reduce social and economic inequalities generated by ethnic differences”, lyder en relevant bedömning (Fernandez 1989, 19). Åtgärderna och strategierna har ibland varit framgångsrika, ibland inte - sålunda har Fidji till följd av spänningen mellan fidjianer och en inflyttad indisk befolkning upplevt statskupper, våld och oro (t.ex. Lawson 1991). I det sammanhang som här intresserar skall man särskilt notera att valsystem och diversitet inte följs åt ens i extremfallen - de homogena småstaterna företräder pluralitet (Marshallöarna, Tuvalu) likväl som proportionalitet (Island, Malta), och de heterogena små demokratierna, som enligt tesen om etnicitetens betydelse borde vara särskilt intresserade av proportionalitet, företräder i helt dominerande utsträckning pluralitet.

Metod, design och resultat

I en klassisk artikel i den metodlitteratur som omgärdar studiet av jämförande politik har Arend Lijphart gjort en skillnad mellan tre närmandesätt, som han benämner den experimentella, den statistiska och den komparativa metoden. Skillnaderna mellan metoderna är dock, framhåller han, vaga och otydliga. Den statistiska metoden är en approximation av den experimentella, men är svagare, då den inte förmår hantera kontrollfunktioner på ett lika explicit sätt (Lijphart 1971, 684). Den komparativa metoden, för sin del, påminner om den statistiska metoden i alla andra avseenden utom ett - ”the crucial difference is that the number of cases it deals with is too small to permit systematic control by means of partial correlations” (Lijphart 1971, 684). Till detta kunde man tillägga att den komparativa metoden, då den måste bygga på en teoretiskt omsorgsfull strukturering av problemområdet och ett därur derivat val av fall i vissa avseenden kommer nära den experimentella metoden - komparativisten experimenterar, helt enkelt, genom att välja lämpliga konfigurationer av fall (D. Ancker 1996, 11-20). Metoderna går alltså till vissa delar in i varandra och är inte varandra främ-

mande. Detta hindrar inte att de ändå bygger på olikartade grundantaganden och att de därför kan ta fram olika resultat.

Att de resultat som framtagits här blir andra än de som rapporterats i de i inledningen till denna uppsats nämnda bidragen av Rokkan, Katzenheim och Rogowski finner troligen en förklaring däri, att dessa andra bidrag varit empiriskt närsynta och främst beskäftigat sig med Europa. Att de ser proportionalitet där de borde se pluralitet är, helt enkelt, en konsekvens av att de sökt blott på ett sådant håll där proportionalitet dominerar. En intressantare och viktigare fråga att dryfta är om det faktum att denna uppsats tar fram andra resultat än de som presenteras av Blais och Masicotte är en konsekvens av att studierna är olika upplagda. Vill man härvid hårdra de resonemang av Lijphart som ovan anförts, skulle man kunna hävda att studierna hör hemma i två skilda traditioner: medan Blais och Massicotte tvivelsutan har utfört en statistisk studie, har denna studie, orienterad mot frekvenser och korstabuleringar och därmed mer elementär i ansats och teknik, närmast varit en övning i komparativ metod. Det är emellertid tvivelaktigt om denna distinktion kan göras. Den har egentligen fog för sig blott om man i likhet med Lijphart menar att statistisk metod förutsätter ett bruk av korrelations-tekniker och med dem förenade signifikantest. Emellertid, varför skulle man, egentligen, förutsätta detta? Fråga är ju blott om två skilda sätt att räkna. Ej heller kan man påstå att Blais och Massicotte studerat många fall, medan denna studie befattat sig med blott en handfull fall. Även om fokuseringen varit på de stater som är små, har dessa i resonemangen ovan jämförts med ett mycket stort antal andra stater - i själva verket sammanfaller, i stort, populationerna i de två studierna. Blais och Massicotte har gjort en statistisk jämförande undersökning, och denna uppsats har rapporterat en statistisk jämförande undersökning. Räkneteknikerna är annorlunda, inte metoderna.

Vad man däremot med skäl kan hävda är att skillnaden i resultat återgår på en skillnad i design. De två studierna frågar helt enkelt efter litet olika saker. Blais och Massicotte undersöker *storlekens* inverkan på valet av valsystem, medan denna studie uttryckligen har intresserat sig för *litenhetens* inverkan på valsystem.

Detta kan även uttryckas annorlunda - studier som korrelerar storlek med andra företeelser ser den lilla storleken som ett av många värden på en storleksskala, medan studier som fokuserar på litenhet i stället för storlek ser litenheten som en kategori för sig. Detta betyder i förhållande till sammanhang att Blais och Massicotte ser storlek som en kontinuerlig företeelse, medan storlek här har behandlats dikotomt: stater är antingen små eller icke-små. I en diskussion av de svårigheter som dyker upp i försök att mäta via typologier nämner B. Guy Peters "the common reliance upon the dichotomisation or trichotomisation of continua that appears inherent in this approach" (1998, 96). "That is", fortsätter Peters, "in each dimension of a typology there is usually an underlying continuum that then is divided arbitrarily into two or three segments" (1998, 96). Till detta skall sägas att även om det är svårt att fastställa snittpunkter på ett entydigt sätt, är det inte desto mindre ibland nödvändigt att försöka. Så är fallet när det som kan se ut som ett kontinuum ändå inte är det och inte bör behandlas som ett sådant. I förevarande fall har varit fråga om just detta - övertygelsen har varit att litenhet inte är detsamma som liten storlek.

Innebörden av det som sagts här är att någon kritik i och för sig inte skall riktas mot det resultat Blais och Massicotte redovisar. De har säkert rätt däri, att variationer i storlek inte är systematiskt relaterade till variationer i val av valsystem. Det vore dock att kasta ut barnet med badvattnet att härur sluta sig till att samma resultat är giltigt även för den lilla storleken relation till frågan om valsystem. Korrelationsanalyser låter helt enkelt iakttagelser som gäller det medelstora och det mycket stora inverka på slutsatser jämväl om det lilla - finns inom den sistnämnda kategorin en systematisk relation som inte finns i de förra, fördunklas och försvinner den i övningar som inte håller kategorierna isär, utan tvärtom klumpar dem och låter dem färga varandra. Meningen att ett dikotomiserande synsätt kan motverka denna brist är, detta kan noteras, i linje med uttalanden av Sartori, som i viktiga programmatiska skrifter om studiet av jämförande politik har varnat för tendensen att betrakta alla skillnader som gradskillnader. Den alltför vanliga föreställningen att forskningsgrepp som bygger på

kontinuitet alltid skall ha ett försteg framom forskningsgrepp som bygger på ett dikotomiserande har, menar Sartori, förorsakat mycken begreppslig oreda (1970, 1044; 1991, 248-249). Under instämmande häri, har Rosemary O'Kane framhållit att "ithout the ability to be certain about what something is not, potentially anything can be pulled into the comparison and the danger grows of making unlike look alike" (1993, 170). Den metodologiska grundsyn som genomsyrat denna uppsats är starkt präglad av sådana synsätt och de varningar för gradism ("degreeism") som inneligger i dem.

Emellertid kunde man mena att synsättet kanske borde ha varit än mer renodlat, så att gränsen mellan det som är litet och det som inte är det hade dragits snävare än vad här varit fallet. I sitt här tidigare nämnda arbete menade Dahl och Tufté att skillnader i storlek antagligen relaterar till politiska och sociala skillnader enligt ett tröskelmönster, där litenheten bör vara markant för att fälla ett tydligt utslag (1973, 94-97). Antagandet har kunnat verifieras bl.a. i studier av partisystem i små demokratier (D. Anckar 1997) och i studier av de partilösa demokratier som finns i vår samtida värld (Anckar och Anckar 2000). Det är inte utan att mönstret kan skönjas även här. Går vi nämligen in i gruppen av mikrostaterna och delar den itu, så att de verkligt diminutiva mikrostaterna, d.v.s. de som har befolkningar som understiger kvartsmiljonstrecket, blir en egen grupp, kan en skillnad noteras mellan denna grupp och gruppen av resterande mikrostaterna. I allt är 19 mikrodemokratier av denna särskilt diminutiva typ, och av dem har 15 ett pluralt system. Av de återstående 10 mikrodemokratierna, som alltså är större till storleken, har 4 ett pluralt system medan 6 har ett proportionellt system. Proportionerna är m.a.o. klart annorlunda i den senare gruppen. Mönstret kvarstår om vi räknar med mikrostaterna i stället för mikrodemokratier. Av 22 diminutiva mikrostaterna har 17 ett pluralt system; av 16 större mikrostaterna har 8 ett pluralt och likaså 8 ett proportionellt system. Den faiblesse hos de små enheterna för pluralitet som vi tidigare utpekade får m.a.o. ett prononcerat drag, när vi inför en ytterligare gränsdragning mellan små enheter och mycket små enheter.

Detta betyder i själva verket att en skugga

faller över den diffusionstes vi tidigare har hävdad, låt vara att skuggan är ganska otydlig och inte särskilt lång. Om fråga enbart vore om diffusion, borde ingen egentlig skillnad föreligga mellan de små staterna och de verkligt små staterna. En antydning till skillnad finns dock. Av de 19 diminutiva mikrodemokratierna har 9 ett engelskt kolonialt förflutet, och av de 10 större mikrodemokratierna har 7 ett engelskt förflutet - den engelska bakgrund som borde särskilt predestinera till pluralitet är m.a.o. bättre företrädd i den grupp som har en större dragning till proportionalitet. Detta omvända förhållande låter antyda att det torhända ändå finns något i den särskilt lilla staten som skapar en dragning till pluralitet. Emellertid är det nog inte alls klart vad detta "något" egentligen kan vara. Man kunde förstås återkomma till frågan om etnisk diversitet och undra om det ändå är så att den har relevans - denna skulle bestå däri,

att just de verkligt små staterna är särskilt homogena och därmed mindre betjänta av proportionalitet. Tanken är inte sökt, men en kontrollräkning antyder att det ändå inte är fråga om en skillnad i etnicitet. Det genomsnittliga diversitetsvärdet för de diminutiva mikrodemokratierna är 0,71, medan motsvarande värde för de större mikrodemokratierna är 0,67. Den lilla skillnad som finns går alltså inte i förväntad riktning. De befolkningsmässigt mycket små områdenas dragning till pluralitet kan ej heller förklaras med att deras territorier i regel jämväl är mycket små och därmed onödiggör proportionalitet. Egentligen borde ju det omvända gälla. Ett verkligt litet område borde ha en särskild förutsättning för proportionalitet - litenheten borde möjliggöra att hela landet betraktas som en valkrets. Det är väl nog ändå så att de rationella förklaringarna är tunnådda och att tesen om diffusion är svår att kringgå.

REFERENSER

- Anckar, Carsten. 1997. Size and Democracy. Some Empirical Findings. Ingår i Dag Anckar och Lars Nilsson (red.), *Politics and Geography*. Sundsvall: Mid-Sweden University Press.
- Anckar, Carsten. 1998. *Storlek och partisystem. En studie av 77 stater*. Åbo: Åbo Akademi University Press.
- Anckar, Carsten och Mårten Eriksson. 1998. *Measuring Ethnic and Religious Diversity*. Åbo Akademi, Department of Political Science, Occasional Papers 10. Åbo: Åbo Akademi.
- Anckar, Dag. 1996. Mahdollisimman samankaltaiset maat vertailevan politiikan tutkimuksen kohteina: huomioita tutkimusstrategiasta. Ingår i Matti Wiberg (red.), *Politiikan moninaisuus. Juhlakirja Heikki Paloheimolle hänen 50-vuotispäivänään 7.3.1996*. Annales Universitatis Turkuensis C 118. Turku: Turun yliopisto.
- Anckar, Dag. 1997. Dominating Smallness: Big Parties in Lilliput Systems, *Party Politics* 3:2, 243-263.
- Anckar, Dag. 1999. Homogeneity and Smallness: Dahl and Tufte Revisited. *Scandinavian Political Studies* 22:1, 29-44.
- Anckar, Dag. 2001a. Democratic Standard and Performance in Twelve Pacific Island States. Manuskript (under bedömning i *Pacific Affairs*).
- Anckar, Dag. 2001b. Westminster Democracy: Small Island States Varieties. *Pacific Studies*, 21:2 (under utgivning).
- Anckar, Dag. 2001c. Why Are Small Island States Democracies? Paper to the International Conference "Small Island States in a Changing World: Constraints and Opportunities", Cyprus, May 6-8, 2001.
- Anckar, Dag och Carsten Anckar. 1995. Size, Insularity and Democracy. *Scandinavian Political Studies* 18:4, 211-229.
- Anckar, Dag och Carsten Anckar. 2000. Democracies Without Parties. *Comparative Political Studies* 33:2, 225-247.
- Anckar, Dag och Barry Bartmann. 2000. *Ett ramverk för ett självständigt Åland*. Mariehamn: Sällskapet Ålands framtid.
- Anckar, Dag, Lauri Karvonen och Guy-Erik Isaksson. 2001. *Vägar förbi och igenom partier*. Stockholm: SNS-Förlaget.
- Bartmann, Barry. 1991. *A World Made Safe for Small States*. Charlottetown: Institute of Island Studies.
- Blais, André och Louis Massicotte. 1997. Electoral Formulas: A Macroscopic Perspective. *European Journal of Political Research* 32:1, 107-129.
- Bollen, K. A. 1993. Liberal Democracy: Validity and Method Factors in Cross-National Measures. *American Journal of Political Science* 37:4, 1207-1230.
- Brechtefeld, Natan. 1993. The Electoral System. Ingår i Howard van Trease (red.), *Atoll Politics: The Republic of Kiribati*. Christchurch: Macmillan Brown Centre for Pacific Studies, University of Canterbury.
- Campbell, I. C. 1992. *Island Kingdom: Tonga Ancient & Modern*. Christchurch: Canterbury University Press.
- Chamberlain, Muriel E. 1998. *The Longman Companion to European Decolonisation in the Twentieth Century*. New York: Adison Wesley Longman.
- Collier, David och Steven Levitsky. 1997. Democracy With Adjectives: Conceptual Innovation in Compa-

- rative Research. *World Politics* 49:3, 430-451.
- Dahl, Robert A. och Edward Tufte. 1973. *Size and Democracy*. Stanford: Stanford University Press.
- Derbyshire, J. Denis och Ian D. Derbyshire. 1999. *Political Systems of the World. 2 Vols.* Oxford: Helicon Publishing.
- Duursma, Jorri. 1994. *Self-Determination, Statehood and International Relations of Micro-States*. Leyden: University of Leyden.
- Electoral Systems: A World-Wide Comparative Study*. 1993. Geneva: Inter-Parliamentary Union.
- Fernandez, Julio A. 1989. *Belize: Case Study for Democracy in Central America*. Aldershot: Gower Publishing.
- Foweraker, Joe och Roman Krznaric. 2000. Measuring Liberal Democratic Performance: An Empirical and Conceptual Critique. *Political Studies* 48:4, 759-787.
- Freedom in the World: 1997-1998*. 1998. New Brunswick: Transaction Publishers.
- Ghai, Yash H. 1988. Systems of Government - I. Ingår i Yash H. Ghai (red.), *Law, Politics and Government in the Pacific Island States*. Suva: Institute of Pacific Studies, University of the South Pacific.
- Hadenius, Axel. 1992. *Democracy and Development*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hague, Rod, Martin Harrop och Shaun Breslin. 1998. *Comparative Government and Politics: An Introduction*. 4th edition. London: Macmillan Press.
- Hearl, Derek. 1994. Luxembourg. *Electoral Studies* 13:4, 349-357.
- Hirczy, Wolfgang. 1995. Explaining Near-Universal Turnout: The Case of Malta. *European Journal of Political Research* 27:2, 255-272.
- Karatnycky, Adrian. 2000. A Century of Progress. *Journal of Democracy* 11:1, 187-200.
- Katzenstein, P. J. 1985. *Small States in World Markets: Industrial Policy in Europe*. Ithaca, N. Y.: Cornell University Press.
- Kimber, Richard. 1989. On Democracy. *Scandinavian Political Studies* 12:3, 199-219.
- Lawson, Stephanie. 1991. *The Failure of Democratic Politics in Fiji*. Oxford: Clarendon Press.
- Lijphart, Arend. 1971. Comparative Politics and the Comparative Method. *The American Political Science Review* 65:3, 682-693.
- Lijphart, Arend. 1994. *Electoral Systems and Party Systems: A Study of Twenty-Seven Democracies, 1945-1990*. New York: Oxford University Press.
- Manley, Robert H. 1999. Cooperative Republic of Guyana. Ingår i Deborah A. Kaple (red.), *World Encyclopedia of Political Systems and Parties, Volume II*. New York: Facts on File, Inc.
- Meyers, B. David. 1999. Comoros. Ingår i Deborah A. Kaple (red.), *World Encyclopedia of Political Systems and Parties, Volume I*. New York: Facts on File, Inc.
- Mueller, Dennis C. 1996. *Constitutional Democracy*. Oxford: Oxford University Press.
- Nurmi, Hannu. 1987. *Comparing Voting Systems*. Dordrecht: D. Reidel Publishing Company.
- Ogashiwa, Yoko. 1991. *Microstates and Nuclear Issues*. Suva: Institute of Pacific Studies, University of the South Pacific.
- O'Kane, R. H. T. 1993. The Ladder of Abstraction: The Purpose of Comparison and the Practice of Comparing African Coups d'État. *Journal of Theoretical Politics* 5:2, 169-193.
- Peters, B. Guy. 1998. *Comparative Politics. Theory and Methods*. London: Macmillan Press.
- Reilly, Ben. 1997. The Alternative Vote and Ethnic Accommodation: New Evidence from Papua New Guinea. *Electoral Studies* 16:1, 1-11.
- Reynolds, Andrew och Ben Reilly (red.). 1997. *The International IDEA Handbook of Electoral System Design*. Stockholm: International Institute for Democracy and Electoral Assistance.
- Rogowski, Ronald. 1987. Trade and Democratic Institutions. *International Organization* 41:2, 203-225.
- Rokkan, Stein. 1970. *Citizens, Elections, Parties*. New York: David McCay.
- Sartori, Giovanni. 1970. Concept Misformation in Comparative Politics. *The American Political Science Review* 64:4, 1033-1053.
- Sartori, Giovanni. 1991. Comparing and Miscomparing. *Journal of Theoretical Politics* 3:3, 243-257.
- Sartori, Giovanni. 1994. *Comparative Constitutional Engineering*. London: Macmillan Press.
- Shugart, Matthew Soberg och Martin P. Wattenberg. 2001. Mixed-Member Electoral Systems: A Definition and Typology. Ingår i Matthew Soberg Shugart och Martin P. Wattenberg (red.), *Mixed-Member Electoral Systems: The Best of Both Worlds?* Oxford: Oxford University Press.
- Vanhanen, Tatu. 1990. *The Process of Democratization: A Comparative Study of 147 States, 1980-88*. New York: Taylor & Francis.
- Yosef, Roy. 1995. The Electoral Process. Ingår i Howard van Trease (red.), *Melanesian Politics: Stael Blong Vanuatu*. Christchurch: Macmillan Brown Centre for Pacific Studies, University of Canterbury.